

kunt u de vraag nog een keer herhalen?

en nog een kee

ADVOCATEN PREPAREREN CLIËNTEN VOOR VERHOOR

“BLIJF ZITTEN,
VERROER JE NIET,
zeg niks!”

Wie te maken krijgt met de FIOD naar aanleiding van een fiscaal of economisch delict, weet vaak niet hoe te reageren. Er zijn bureaus die ‘verhoortrainingen’ aanbieden, maar er zijn ook advocaten die zelf hun cliënten prepareren op wat kan komen. De kern van hun advies: “Blijf zitten, verroer je niet, zeg niks!”

door **René Didde** illustratie **Mirèn van Alphen**

Het is de angst van elke directeur. De FIOD staat op de stoep, nee, erger nog, de FIOD is al binnen. Voor zijn ogen worden dossiers en computers het pand uitgedragen. Het bedrijf ligt volkomen plat, en ondertussen stellen de opsporingsambtenaren lastige, soms tendentieuze vragen.

In bijna 500 zaken per jaar denkt de FIOD (Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst, intussen gefuseerd met de Economische Controledienst ECD) dat sprake is van economische delicten en/of belastingfraude. Daarnaast zijn er tientallen andere fiscaal-economische zaken waarbij het functioneel parket van het openbaar ministerie speciale opsporingsteams kan inzetten, bijvoorbeeld inzake regelingen waarover de sociale verzekeringsbank en de UWV gaan. Het kan gaan om de samenwonende bejaarde die onterecht een eenpersoons AOW-uitkering toucheert, de

bijstandsmoeder die allang weer werkt of de paprikateler in het Westland die niet volgens de regels der belastingkunst Poolse seizoensarbeiders in zijn bedrijf inzet.

Op het weerbarstige terrein van economische en fiscale delicten is het maar het beste om direct een goede advocaat te bellen. Zegt mr. Aldo Verbruggen, advocaat bij Wladimiroff&Waling in Den Haag. “Directeuren, managers of andere leidinggevenden van een bedrijf zijn namelijk totaal onvoorbereid op een dergelijke situatie. Sterker nog, ze zijn volkomen onbekend met de setting en de spelregels van de zaak”, aldus Verbruggen, die in 2006 persoonlijk acht keer adviseerde inzake een verhoor van dit soort opsporingsambtenaren. Wladimiroff&Waling adviseert jaarlijks in pakweg honderd gevallen. Enkele daarvan genoten veel mediabelangstelling, zoals de Ahold-zaak met topman Cees van der Hoeven en de breed uitgesponnen kwestie van de *sideletters*. ▶

*Links Dig Isth
(Huijskens & Isth):
"Of een topman nu te
maken heeft met
overval-tv van het
kaliber Pieter Storms
of met de doortrapte
opmerkingen van een
opsporingsambtenaar,
zijn basishouding
moet hetzelfde zijn."*

*Aldo Verbruggen (Wladi-
miroff&Waling): "Door ver-
dachten en getuigen goed te
prepareren zal de rechts-
gang aan kwaliteit en effi-
ciëntie winnen."*

'Zwijg in eerste instantie, en ga niet deelnemen aan een spel waarvan je de spelregels niet kent', zo is Verbruggens devies. Het belangrijkste is namelijk dat de directeur of andere betrokkene er allereerst achter moet zien te komen of de onderneming en hij persoonlijk wel verdachte zijn. En zo ja, van welk feit hij dan wordt verdacht. "Niet zelden informeert de opsporingsambtenaar hem daar niet volledig over", constateert Verbruggen. Vooral wanneer de directeur, die vanzelfsprekend van slag is en onder grote druk staat, direct antwoord geeft op de vaak sturende vragen van de FIOD-man, kunnen de rapen gaar zijn. "Dat belandt direct in de verklaring, en zijn spontaan gesproken woorden kunnen verstreckende gevolgen hebben voor de verdere procesgang", zegt Verbruggen. Wie namelijk een verklaring aflegt, kan die later wel weer bijstellen, maar intrekken kan – anders dan wordt verondersteld – niet. En een zwalkende opstelling doet de zaak doorgaans geen goed.

Zwijg

"Beter is het voorlopig het zwijgen toe te doen, totdat de advocaat ter plaatse is." Volgens Verbruggen, zelf afkomstig van het openbaar ministerie, waar hij onder meer betrokken was bij de reorganisatie van een functioneel parket, is het verhoor nu eenmaal altijd meer gericht op het verzamelen van belastende bewijsgeving dan op objectieve waarheidsvinding. "Ergens is dat wel logisch", zegt Verbruggen. "Voordat de opsporingsambtenaar de 'inval' doet, heeft hij al het nodige voorwerk in de zaak gedaan, en heeft hij zich, bewust of onbewust, een bepaald beeld van de werkelijkheid gevormd."

In geval de directeur direct belt, wil Verbruggen snel ter

plaatsse zijn, maar niet nadat hij de officier van justitie, rechter-commissaris of de leider van het opsporingsonderzoek heeft gebeld. "We moeten eerst weten waarover het gaat. Vaak probeer ik al nadere afspraken te maken over de verdere procedure." Toch is het direct ter plaatse zijn van de advocaat geen garantie voor succes. "Formeel hebben we namelijk het recht niet om bij dergelijke verhoren aanwezig te zijn", zegt Verbruggen, "omdat de minister van justitie – in weerwil van andersluidende adviezen – tot nog toe de mening huldigt dat er dan minder zaken worden opgehelderd." Zo'n onvoorbereide directeur in het allereerste begin na de inval van het praten zien af te houden, is dus niet altijd mogelijk. Dat neemt niet weg dat verderop in het proces wel degelijk een aantal *tips and tricks* zijn te leren. Sommige advocatenkantoren huren hiertoe professionele bureaus in. Die onderwerpen de cliëntèle – vermoedelijk voornamelijk het meer vermogende deel – aan een zogeheven verhoortraining, waarbij professionele acteurs, trainers en juristen samenwerken om de topman voor te bereiden op specifieke kenmerken van de verhoorsituatie. *Mr.* heeft geprobeerd zo'n bureau te spreken te krijgen, maar ze hadden geen belangstelling.

Verbruggen maakt geen gebruik van dergelijke bureaus. "Wij weten er gewoon meer van. We bereiden de verdachte of getuige zelf voor op de komende verhoren. We informeren de cliënt altijd over zijn rechtspositie. Als hij getuige is, wijzen we er bijvoorbeeld op dat hij helemaal niet hoeft komen opdagen bij een verhoor door de opsporingsambtenaar. De ervaring leert dat een verhoor een zware wissel trekt op de gehoorde – getuige of verdachte. Als men de concentratie of de draad dreigt kwijt te raken, is het volko-

Hans Peek (Peek Utrecht): "De FIOD en de belasting-ambtenaren verrichten hun huiswerk niet goed. Al die zepers die daardoor worden veroorzaakt kosten miljoenen euro's."

Reactie FIOD-ECD

Woordvoerder Kees Nanninga van de FIOD-ECD zegt dat er wel degelijk sprake is van gedegen vooronderzoek. "We werken met belastingdossiers, maar ook met aangiften van De Nederlandsche Bank of de Autoriteit Financiële Markten. Dan maken we een planning, waarbij een doorzoeking, aanhouding, observeren en af luisteren onderdeel kunnen vormen. Dit staat onder leiding van een officier van het functioneel parket." Nanninga bestrijdt dat niet wordt medegedeeld tegen wie de aanklacht is gericht. "We delen standaard mee aan de persoon tegen wie het onderzoek is gericht waarvan hij wordt verdacht. Bij de aanvang van een verhoor wordt altijd gezegd of iemand wordt verhoord als verdachte of als getuige. Een verdachte wordt standaard de mededeling gedaan dat hij niet verplicht is tot antwoorden",

aldus Nanninga. "Een verhoor is er op gericht een verklaring van een persoon te verkrijgen, maar als deze persoon besluit te zwijgen is dat zijn goed recht." De FIOD werkt objectief aan een onderzoek, zegt Nanninga. "De vraag zoals deze wordt gesteld, wordt ook in het verhoorverslag vermeld. Een rechter of advocaat kan op deze wijze ook lezen of er sturende vragen zijn gesteld." In 2006 heeft de FIOD ruim 700 processen-verbaal naar justitie gestuurd. In 2005 behandelde het OM 290 financiële zaken, waarvan de rechter in 211 zaken (73%) vonnis wees. In 18 zaken (6%) werd transactie overeengekomen, terwijl maar liefst 61 zaken (21%) werden geseponeerd. Volgens de FIOD kan dat onder meer komen door het verlopen van termijnen. "Dat is volledig de zaak van het OM." Het OM was niet in staat om een reactie te geven.

men legitiem om een onderbreking te vragen – om bij te komen of overleg met de raadsman te hebben."

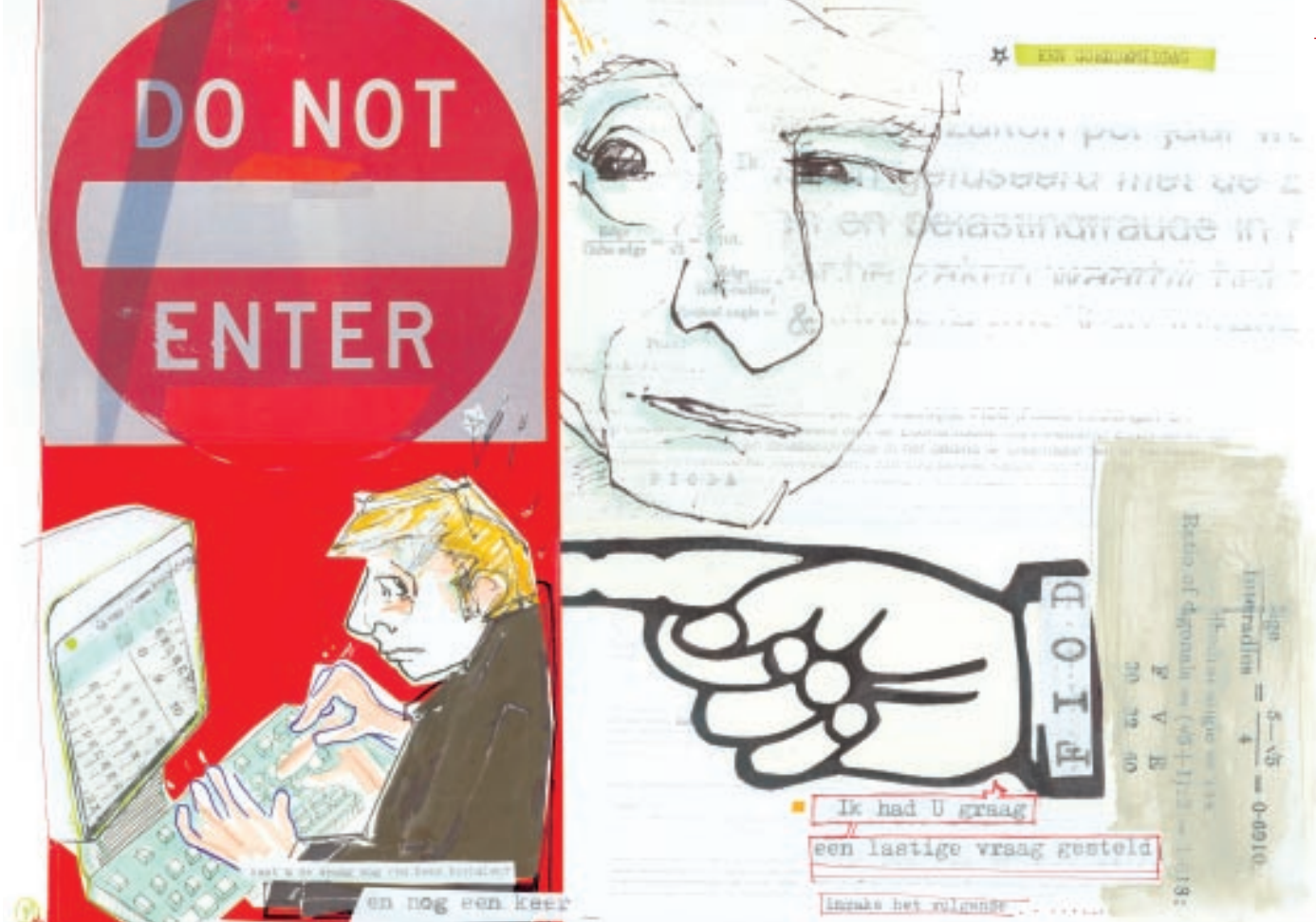
Luister goed

Ook inhoudelijk is het nuttig gedegen te worden voorbereid. Een valkuil is het namelijk om tijdens vragen van de opsporingsambtenaar of rechter-commissaris al te reageren na een halve zin. Een onafgemaakte zin als 'uit uw aangifte voor het belastingjaar 2005 blijkt...' subiet beantwoorden met 'die aftrekpost heeft mijn adviseur geaccordeerd!', kan fnuikend zijn. Verbruggen: "Het is de kunst om zelfs op een wat insinuerende opmerking als 'uw voormalige accountant zegt anders dat...' te reageren met 'goh, interessant, ik zal erover nadenken'. En een vraag als 'wat dacht uw financieel-directeur toen?' moet je te allen tijde beantwoorden met 'vraag het hem zelf!' Denk niet voor anderen. Veel mensen hebben de neiging, deels vanuit argeloosheid, dat soort vragen toch te beantwoorden. Luister goed naar de vraag, en laat ze desnoods de vraag een paar keer herhalen", zo luidt het advies van Verbruggen. In het algemeen heeft Verbruggen redelijk goede ervaringen met opsporingsteams als die van de FIOD. "Doorgaans mag de advocaat aanwezig zijn bij het verhoor en vaak is de FIOD na enig overleg wel bereid om de schriftelijke weergave van een verhoor, dat niet klopt of voor meerledige uitleg vatbaar is, ter plekke aan te passen", zegt Verbruggen. Slechts één keer maakte hij mee dat de FIOD over de rand ging. "Een FIOD-man zei toen 'als u bij deze verklaring blijft, dan is het wel erg ongeloofwaardig, ik zal

met de officier van justitie moeten bellen', wat betekent dat hij dreigt met aanhouding en witte boterhammetjes beneden. Dergelijke pressie is ongeoorloofd." Bij Wladimiroff & Waling doen ze dergelijke voorbereiding omdat de advocaten geloven dat de verklaringen aan volledigheid en geloofwaardigheid winnen. Verbruggen: "Door verdachten en getuigen goed te prepareren, gaan ze het verhoor met vertrouwen in, stellen ze zich niet onnodig voorzichtig en defensief op, krijg je minder 'beat around the bush' en zal de rechtsgang aan kwaliteit en efficiëntie winnen."

Stick to your story

Dit soort voorbereiding op verhoortechnieken is werk voor juridische-specialisten, en lijkt iets heel anders dan de gedegen mediatraining die menig topman volgt. Een verhoor is namelijk geen gewone vorm van communicatie, maar een bijzondere vorm die veel weg heeft van dwangcommunicatie. "Mediatraining is niet zonder meer naar de juridische praktijk te transplanteren", meent Verbruggen. Toch denkt Dig Isha van Huijskens & Isha corporate and financial communication in Amsterdam dat de basale houding van een topman dezelfde moet zijn. "Het is één pot nat. Of hij nu te maken heeft met overval-tv van het kaliber Pieter Storms, met insinuerende vragen van een Binnenhofjournalist of met de doortrapte opmerkingen van een opsporingsambtenaar, de basishouding van de topman moet hetzelfde zijn", zegt Isha. "Stick to your story. Laat je niet overvallen. Luister goed. Laat desnoods vragen her-

halen. Laat je geen dingen in de mond leggen, hoe dan ook: blijf bij je verhaal”, aldus Istva, die deze basisprincipes aan vele topmannen, bankiers, politici en voetballers wist te slijten.

Mr. Hans Peek (Peek Utrecht) is een doorgewinterde fiscaal advocaat, gespecialiseerd in FIOD- en douanezaken. Ook Peek oefent met de van een economisch delict verdachte ondernemer in het type vragen dat hij van de FIOD en officier kan verwachten. “Ga niet mee in *leading questions*, durf te zeggen dat je iets niet meer weet, ook al hamert de FIOD erop dat dit onfatsoenlijk of verdacht is. Vergeet niet dat zij een heel dossier van jaren hebben aangelegd en doorgenomen, en dat de ondernemer onder spanning die factuur van vijf jaar geleden nog maar eens voor de geest moet zien te halen”, aldus Peek.

Peek onderschrijft in grote lijnen de bevindingen van Verbruggen. “Het grote probleem is”, zegt hij, “dat de FIOD niet is geïnteresseerd in de waarheid, of in nuances en details. Ze willen een zwart-wit beeld, dat past in hun eigen verhaal.” Formeel moet er natuurlijk ‘een gegrond vermoeden zijn van betrokkenheid bij het plegen van een strafbaar feit’. “Vaak blijkt daar achter schuil te gaan dat een belastinginspecteur een bepaalde constructie in een bedrijf niet zint en een belastingnaheffing wil doen. Hij heeft dan de mogelijkheid om opsporingsambtenaren (de FIOD) een doorzoeking te laten doen. Met subtiele verhoortechnieken proberen zij de ondernemer een verklaring te laten afleggen die past in hun eigen beeld”, constateert Peek. Ontlastende informatie van de ondernemer wordt zelfs

vaak niet eens opgenomen in de verklaring. “‘Vergeeten’, zeggen ze dan. Als ik erbij ben dan moet ik ontzettend goed opletten wat er wordt genoteerd”, aldus Peek. Formeel heeft een advocaat geen recht om bij een verhoor aanwezig te zijn, maar in de praktijk wordt het regelmatig toegestaan, al verschilt het van officier tot officier.

Hoewel de FIOD dus veel zaken met veel tamtam aanzet, brengt zij het er voor de rechter niet zo goed van af, is de ervaring van Peek. “En dat komt niet omdat wij zulke ontzettend goede en slimme advocaten zijn. Nee, dat komt omdat de FIOD en de belastingambtenaren hun huiswerk niet goed verrichten. Al die zeperds kosten miljoenen euro’s. Het kost de belastingbetaler veel geld, en het leed dat personen in een onderneming wordt toegebracht is dikwijls met geen pen te beschrijven. Mensen leven vaak jaren in een hel.”

Daar komt nog bij dat er niet zelden sprake is van competentiestrijd tussen het OM en de FIOD. Het functioneel parket heeft als doel criminaliteit te bestrijden op het gebied van milieu, economie en fraude. “Maar het is al jaren in oprichting, en ze voeren vaak een stammenoorlog met de FIOD. De opsporing en afstemming in de verdere procedure is niet zorgvuldig, zeg maar rustig slordig”, aldus Peek. “Ze verliezen daardoor veel zaken. Vergoeding van de geleden kosten krijgen lukt meestal nog wel, maar schadevergoeding vanwege omzetting of aantasting van de goede naam vergt jarenlange processen tot en met de Hoge Raad en terug, met ongewisse afloop. Veel mensen deinzen daarvoor terug.” ■